

BİLİM ve TEKNİK

C İ L T 3 7 S A Y I 4 4 1

*"Benim mânevi mirasım ilim ve akıldır"
Mustafa Kemal Atatürk*

Sahibi	
TÜBİTAK Adına Başkan V.	
Prof. Dr. Nüket Yetiş	
Genel Yayın Yönetmeni	
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü	
Raşit Gürdilek	(rasit.gurdilek@tubitak.gov.tr)
Yayın Kurulu	
Vural Altın	
Beyazıt Çırakoğlu	
Ahmet İnâmet	
Cihan Saçlıoğlu	
Yayın Koordinatörü	
Duran Akca	(duran.akca@tubitak.gov.tr)
Redaksiyon	
Zeynep Tozar	(zeynep.tozar@tubitak.gov.tr)
Araştırma ve Yazı Grubu	
Gülgün Akbaba	(gulgun.akbaba@tubitak.gov.tr)
Alp Akoğlu	(alp.akoglu@tubitak.gov.tr)
Deniz Candaş	(deniz.candas@tubitak.gov.tr)
Meltem Y. Coşkun	(meltem.coskun@tubitak.gov.tr)
Zuhal Özer	(zuhal.ozer@tubitak.gov.tr)
Gökhan Tok	(gokhan.tok@tubitak.gov.tr)
Banu B. Tüysüzoğlu	(banu.binbasaran@tubitak.gov.tr)
Serpil Yıldız	(serpil.yildiz@tubitak.gov.tr)
Elif Yılmaz	(elif.yilmaz@tubitak.gov.tr)
Aslı Zülâl	(asli.zulal@tubitak.gov.tr)
Grafik-Tasarım	
Fulya Koçak	(fulya.kocak@tubitak.gov.tr)
Ayşegül D. Bircan	(aysegul.bircan@tubitak.gov.tr)
Hülya Yılmazcan	(hulya.cetin@tubitak.gov.tr)
Okur İlişkileri	
Zehra Şen	(zehra.sen@tubitak.gov.tr)
Vedat Demir	(vedat.demir@tubitak.gov.tr)
Figen Ulaş	(figen.ulas@tubitak.gov.tr)
İbrahim Aygün	(ibrahim.aygun@tubitak.gov.tr)
İdari Hizmetler	
Kemal Çetinkaya	(kemal.cetinkaya@tubitak.gov.tr)

"Yarışmak, hepimizin ruhunda var!" Bir arkadaşımın yaptığı bu doğru gözlem, ister istemez insanı nedenleri üzerinde düşünmeye yönlendiriyor. Neden yüzlerce metre sürüklediği ağır yemeği hiç tereddüd etmeden karşısına çıkıveren kardeşine ikram eden karınca gibi değiliz? Neden benzemeye değil, farklı olmaya çalışıyoruz? Gerçi etkileme isteği yalnızca biz insanlara özgü değil; memeli kardeşlerimizde, kuşlarda hatta böceklerde de bir beğendirmeye yarıştı gözlüyoruz. Ama bu, soyunu sürdürme, karnını doyurma, hayatta kalma gibi temel dürtülerin zorlamasıyla içgüdüsel ya da yarı bilinçli olarak yürütülen bir yarış. Tabii bu içgüdüler biz insanlarda da var. Yüzbinlerce, milyonlarca yıl atalarımız ayakta kalabilmek için hem yırtıcılarla hem de kendi hemcinsleriyle yarışmışlar. Yarışı "en hızlı koşan, en yükseğe sıçrayabilen, en kuvvetli olan" kazanmış. Ödül de hayatta kalmak. Aslında insanlığın "uygarlık" çağında da bu özelliklere zaman zaman şiddetle gereksinim duymuşuz, ama artık doğanın, bizlerden daha büyük, daha kuvvetli rakip türlerin karşısında eskisi kadar çaresiz değiliz. Tabii bu, yarışın sona erdiği anlamına gelmiyor. Tersine daha hızlı bir yarış içindeyiz. Çünkü şimdi daha güçlü, daha kurnaz, daha acımasız bir düşmanla karşı karşıyayız: Kendimiz! Durum böyle olunca da bir çıkmaza giriyoruz. Biz ne kadar güçlenirsek, düşmanımız da o kadar güçleniyor. Hem yırtıcılar için yaşamak için makineler yapıyoruz, düşmanımız bizi daha kolay öldürmek için top, tüfek, tank yapıyor. Özellikle içimizde ak ile karayı, iyi ile kötüyü bir arada barındırıyoruz. Bu ikilem spora da yansıyor. İstiyoruz ki, güzel bir ideal için yarışalım. Ülkeler savaşmasın, onların en güçlü temsilcileri kardeşçe yarışsın. Eski Yunanlılara özenmişiz; "olimpiyat ruhu" demişiz. Gelin görün ki, yine aslında yarışan içimizdeki ikilemin tarafları. Bir yandan "artık geldik, dibine dayandık; ötesine geçemeyiz" dediğimiz fiziksel, fizyolojik sınırlarımızın, her dört yılda bir biraz daha öteye taşındığını göremek mutlu oluyoruz. Bir yandan da ne pahasına olursa olsun kazanmaya koşullandırılmış insanların o özendiğimiz olimpiyat ruhunu sınır tanımaz bir hırsıyla ayaklar altına alabildiğini, hileye şikeye başvurabildiğini görmekten üzüntü duyuyoruz. Akıllara durgunluk veren bir rekoru alkışlarken bir de bakıveriyoruz, kahramanımız doping yaptığı gerekçesiyle oyunlardan atılıyor. Suçu onlardaki ilke eksikliğine yüklemek, sıkça başvurduğumuz bir kolaycılık. Oysa baktığımızda bu hırsı yaratan, milyar dolarlar düzeyinde cirolar yapan bir spor endüstrisi. Artık olimpiyatlarda, dünya şampiyonalarında atletler değil, markalar yarışıyor. Spor ilahlarımız, spor malzemesi üreticilerinin, rating savaşındaki televizyon kanallarının maaşlı memurları oluyorlar. Amatör ruh lafları ağızda sakız gibi çiğnenirken, sporcular, yüzbinlerce dolarlık para ödülleri konduğu uluslararası yarışmalara çağırılıyorlar. Eğer kazanırlarsa aldıkları ödüllerin yanı sıra ülkelerine döndüklerinde de uluslararası ilişkilerin o zamanki iklimi ya da ulusal komplekslerin düzeyine göre ödüle, ayrıcalığa boğuluyorlar. Altınla, parayla tartılıyorlar. O halde doping yaptılar diye kendilerini nasıl kınayacağız? Hele doping artık saygın bir bilimsel uğraş haline gelmişse; devlet laboratuvarlarında geliştirilen araçlarla uygulanıyorsa? İnsanın sınırlarını zorlaması elbette alkışlanacak bir davranış. Bunu tek hedefe, yalnızca ipi en önce göğüslemeye, çitayı daha da yükseğe çıkarmaya, rakibini daha kısa sürede yere çalmaya odaklamasıysa değil. Daha güçlü kaslara, daha hızlı bacaklara, lastik gibi esneyebilen omurgalara sahip hemcinslerimizi görmek, bizlerde hayretle karışık bir hayranlık duygusu yaratıyor. Ama nasıl desek, bu sevinç bir türlü tam olmuyor. Bu olimpiyat kahramanlarını, bu "gen aktarımlı", fabrika bantları yerine koşu bantlarının ürünü insanları geleceğimizin temsilcileri olarak görmekte zorlanıyoruz. Bunların gelecek olimpiyatlara kadar ulusal gururu ya da ticari çıkarları kurtaracak "tek kullanımlı" ürünler, kullanıldıktan sonra atılıp yeni modeli üretilmeye başlanan makineler olduğu duygusuna kapılıyor. Başa dönecek olursak, yarışmak gerçekten de insanın ruhunda var. Belki kaçınılmaz, belki de zaten insanın doğasında bulunmalı. Ancak yarış, yalnızca başkasından üstün olma yarışını değil, tıpkı insanın da yalnızca koşan, atlayan, dövuşen bir canlı makine olmaması gerektiği gibi... Yine de, haydi Süreyya!, haydi Elvan!...

Raşit Gürdilek

Yazışma Adresi : Bilim ve Teknik Dergisi No: 221 Kavaklıdere 06100 Ankara
Yazı İşleri : Tel: (312) 427 06 25 (312) 427 23 92 Faks: (312) 427 66 77
Satış-Abone-Dağıtım : Tel: (312) 427 33 21 Faks: (312) 427 13 36
TÜBİTAK Santral : Tel: (312) 468 53 00
Adres : Atatürk Bulvarı, 221 Kavaklıdere 06100 Ankara
e-posta: bteknik@tubitak.gov.tr
Internet : www.biltek.tubitak.gov.tr
ISSN 977-1300-3380

Baskı : Fiyatı 3.500.000 TL. (KDV dahil) Yurtdışı Fiyatı 5 EURO.
: Pro-Mat Basım Yayın A.Ş. İnternet: www.promat.com.tr
Reklam : P.M Ltd. Şti.
Genel Müdür: Gülbın Erduran
Reklam Koordinatörü: Pınar Bahçekapılı
pınarbahcekapili@hotmail.com
Tel: (212) 234 87 77 (4 hat) / Faks: (212) 234 87 81
Abdi İpekçi Cad. Seyran Apt. No:12 D:7 Nişantaşı-İstanbul